

Hij mag zichzelf tijdens het gesprek een paar keer typeren als 'dorpsdominee', maar dat moet wel ironie zijn. Eric Bouter, predikant te Overberg, kroop in de afgelopen jaren door het oeuvre van twee grote theologen, Noordmans en Newman, en schreef vervolgens een eminent proefschrift: *Geloven op gezag*.

In een interview voor *Areopagus Magazine* spitsen we het toe op de preek. Wat is het gezag van de preek?

Het is opvallend hoezeer Noordmans is gespitst op de geschiedenis. Hij zegt zelfs ergens: 'God spreekt tot ons door wereldgebeurtenissen.' Of ook: 'Om te kunnen preken moet je Gods stem, die in de geschiedenis spreekt, kunnen verstaan'. Dat is nogal wat. De prediking heeft een zeer centrale plaats in de theologie van Noordmans. 'In de prediking ligt de wereldhistorische betekenis van de westerse kerk. In het hart van de kerkgeschiedenis, van Paulus tot Martin Niemöller en Kaj Munk is de geschiedenis de prediking.' De preek als seismograaf van Gods handelen in de tijd...

'Daarbij moet je de 'oordelen Gods' niet uitsluitend interpreteren als de grote actuele wereldgebeurtenissen als 9/11, maar eerder in de zin van Karl Barth: 'zondaar, maar gerechtvaardigd'. Dat oordeel in de eerste plaats, in reactie op de ethische theologie. Bepalend is hoe God jou ziet. Het evangelie, de prediking, zegt jou het oordeel aan. In Christus ben jij gerechtvaardigd. Dat is de essentie van de 'oordelen Gods'. Maar dat oordeel klinkt altijd tegen een achtergrond van wereldgebeurtenissen. Noordmans zegt ook letterlijk: de donder van de wereldgebeurtenissen bevestigt de prediking. In dat verband moeten we ook zijn opmerking verstaan dat God zich in de historie openbaar, eerst in Israël, later in Christus. Petrus en Paulus verstonden dat, want in tegenstelling tot het jodendom onderkenden zij dat op Golgotha het oordeel Gods zich had voltrokken. De 'oordelen Gods' moet je dus niet uitsluitend verstaan als het duiden van actuele gebeurtenissen. Dat kan gemakkelijk leiden tot kortsluiting. Bij de inval van Amerika in Irak, in 1991 hebben we gezien waar dat toe kan leiden. Allerlei apocalyptische taferelen werden zo rechtstreeks uit Openbaringen naar de actualiteit overgezet. Dat heeft nergens toe geleid.'

Maar de geschiedenis is toch niet beperkt tot het oordeel dat zich op Golgotha heeft voltrokken?

'Nee zeker, de Geest stuwt ook de wereldgeschiedenis voort. De prediking heeft zeker de opdracht om de gebeurtenissen te duiden in het licht van het evangelie. Maar primair heeft de verwijzing naar die 'oordelen Gods' betrekking op wat er op Golgotha is gebeurd. De prediking klinkt niet geïsoleerd, maar tegen de achtergrond van de wereldgeschiedenis.

De Tweede Wereldoorlog lijkt bij Noordmans wel een dergelijk een 'oordeel Gods'.

'Ja, hij heeft die gebeurtenis echt beschouwd als het einde van de westerse kerk. Hij moet gedacht hebben: nu moet er echt iets nieuws komen.'

Waarom dacht hij dat?

'In de jaren dertig had hij de hoop dat de kerk de catastrofe nog kon keren. De kerk zou in staat moeten zijn om boven de grenzen van landen en volken mensen te verenigen rondom

Christus. Maar de kerk zweeg in die jaren, zeker in Nederland. De kerk was ook niet in staat om met een nieuwe kerkorde te komen, om getuigend aanwezig te zijn in de samenleving. Die situatie, gevoegd bij de herinneringen aan de catastrofe van de Eerste Wereldoorlog, De Koude Oorlog met de atoombreuk, maakten dat Noordmans rekening hield met een naderend wereldeinde.'

Noordmans had dus wel voortdurend een sensitiviteit voor de tijd waarin hij leefde en preekte. Is dat iets wat u meeneemt vanuit je onderzoek naar uw eigen preken.

'Absoluut. Ik ben altijd geïnspireerd geweest door dr. W. Aalders en diens theologie. Door het bezig-zijn met zowel Noordmans als Newman is mijn sensitiviteit voor de huidige context sterk toegenomen.'

Vindt u dat een last of een roeping?

(Na een korte denkpauze): 'Nou, laat ik allebei maar doen. Als je een rationele, afgeronde dogmatiek hebt, hoef je die alleen maar zondag aan zondag te verkondigen. Maar als je oog krijgt voor verschuivende contexten, de dynamiek van ons kijken naar de werkelijkheid, ons zelfbewustzijn, de hermeneutiek... en dan komen daar de wereldgebeurtenissen ook nog eens bij, maakt dat alles het duiden van de bijbelteksten heel complex. Anderzijds heeft die hang naar de werkelijkheid – die je zowel bij Noordmans als Newman vindt - ook iets moois. Je moet in de werkelijkheid staan, niet in gedachteconstructies. Noordmans verwijt de gereformeerde orthodoxie van zijn dagen dat ze erg cartesiaans bezig zijn. Tegenover die denk-constructies is zijn nadruk op de Geest wel weer begrijpelijk.'

Noordmans was zonder twijfel een ziener. Je krijgt soms de indruk dat hij anticiperend al meemaakte, wat wij, eenvoudiger zielen, decennia later ook doorkrijgen. Als de lijn van zijn gedachten zou doortrekken, leven wij dan in een wezenlijk andere tijd, met een nieuwe uitdaging, een nieuwe opdracht van de Geest?

'De liberale opvattingen in de theologie zijn sinds Noordmans' tijd alleen maar sterker geworden. Bij evangelicale groepen zie je sterk de tendens dat men het liefst hoort wat men wil horen; het moet eenvoudig te behappen zijn. Het moet praktisch zijn, maar of het nu werkelijk altijd over God gaat en wat Hij te zeggen heeft...De gelovige kiest de kerk die hem het meest bevalt, waar hij zich prettig voelt. Dergelijke tendensen hebben het gezag van de kerk alleen maar afgebladderd.'

Daarbij dreigt nog een ander gevaar: Het evangelie maakt je waakzaam. Op het moment dat je het evangelie niet meer echt tot je krijgt, omdat het wordt ingepast in jouw denkraam, dan neemt ook de alertheid op wereldgebeurtenissen en op geestelijke ontwikkelingen af. Dat is juist in deze tijd, waarin er onderhuids van alles lijkt te gisten, gevaarlijk.'

Wat ziet u, op grond van uw onderzoek, als imperatieven voor de prediking in het komende decennium?

'Dat vond ik een van de moeilijkste vragen die jullie me mailden. Ik maak een zeker voorbehoud, omdat ik het al moeilijk genoeg vind om het geloof over te dragen aan mijn eigen kinderen.

Ik denk dat 'schuld' een belangrijk thema is voor de prediking in de komende tijd. De moderne mens heeft een soort ongevoeligheid, een immuniteit opgebouwd voor het evangelie, lijkt het wel. Maar er is altijd nog de stem van het geweten. Newman zegt: het geweten is Gods stem die achter een gordijn spreekt, omfloerst. Het is een zachte fluistering. Als je hem niet wilt horen, wordt die stem alleen maar zwakker en na verloop van

tijd hoor je hem niet meer. Je kunt hem dus tot zwijgen brengen. Maar als je er naar gaat luisteren, dan gaat hij sterker spreken.

In 2014 las ik een artikel van Stefan Paas in Wapenveld over het schuldbegrip bij de moderne mens. Hij noemde Peter Hitchens, Francis Spufford en Willem Jan Otten, drie moderne, ontwikkelde mensen die alle drie op zeker moment in hun leven een ervaring van schuld, van verlorenheid zelfs, opdeden. Terwijl Hitchens naar een middeleeuws schilderij over het Laatste Oordeel keek, flitste het door hem heen: ik ben zo'n verdoemde. Willem Jan Otten schreef over schuld in het kader van zijn pornoverslaving.

Er zijn talloze manieren waarop je God op het spoor kunt komen, maar mét Newman denk ik dat jezelf ervaren als zondaar de belangrijkste is. Erik Borgman, die ik als cultuurtheoloog hoog acht, vroeg bij mijn promotie of het geweten bij Newman niet ruimer moest worden geïnterpreteerd, namelijk als bewustzijn van schoonheid bijvoorbeeld. Ook langs die weg zou je immers God op het spoor kunnen komen. Ik denk dat dat een heel klein beetje bij Newman voorkomt, maar ook Newman zou zeggen dat je er niet komt om met esthetica het evangelie binnen te brengen. De ervaring van schuld vormt je hart, zegt hij. En vanuit het hart werkt al ons verstaan van de werkelijkheid. Als je hart niet ootmoedig is, dan zul je God niet op het spoor komen. Hooguit een god, de god van jouw denkbeelden, maar als je eerst je eigen schuld hebt leren inzien, als je hart is verbrijzeld, om het maar even in termen uit onze traditie te zeggen (Psalm 51), dan kun je eigenlijk pas gaan ontdekken wie God is.'

Schuld dus. Dat zal in veel gevallen de herontdekking van schuld worden. Want dat thema lijkt uit heel veel preken te zijn weggesijpeld. Wanneer gaat het er nu nog eens expliciet over?

'Ja. Zijn opvattingen daarover geven me een sterke band met Newman, ook vanwege die rol die hij toedicht aan het geweten. In het begin begreep ik dat helemaal niet, ik vond het gewoon mooi, omdat het me aansprak. Later ontdekte ik dat dit samenhangt met zijn manier van godskennis. In het geweten begint God te spreken in ons leven. Zo kan ik ook die ervaringen van Hitchens, Spufford en Otten plaatsen. Newman benadrukt dan de gezindheid van het hart. Je kunt, zegt hij, talloze argumenten aanvoeren waarom het geloof waar is, die allemaal stuk voor stuk betrouwbaar zijn, maar als het hart niet wil, als het hart zich niet verootmoedigt... Hoe komt het nu zover dat iemand gaat luisteren naar die stem achter het gordijn. Uiteindelijk komt Newman dan toch uit bij de uitverkiezing.'

Zijn er naast 'schuld' nog andere thema's die je van wezenlijk belang acht voor de prediking in de komende tijd?

'Tijdbetrokkenheid, maar dat lijkt me een open deur.'

De manier waarop je die vorm geeft kan nog wel veel verschillen.

Ja, ik denk dat we veel kunnen leren van grote theologen uit de kerkgeschiedenis. Persoonlijk heb ik het als een manco ervaren dat ik de theologische opleiding – ik deed de zaterdagopleiding - heel sterk op exegese georiënteerd was. Exegese is ontzettend belangrijk, maar ik heb veel geleerd van grote theologen uit de kerkgeschiedenis. En die kwamen er bekaaid af, tijdens de zaterdagopleiding. Weinig traditie, veel Woord. Als ik zie wat Noordmans en Newman mij gegeven hebben – dat had ik nooit door zelfstandige Schriftstudie kunnen ontdekken.

Je moet toch grote, door de Geest onderwezen mensen hebben die vergezichten voor je openen.

Momenteel lees het eerste deel van het Verzameld Werk van Jozef Ratzinger, dat bezig is te verschijnen. Ik lees zijn dissertatie over het kerkbegrip bij Augustinus. Op elke bladzijde kom ik schitterende passages tegen. Volgens mij zouden wij als protestanten er goed aan doen, in studiekringen, om dat Verzameld Werk van Benedictus te gaan lezen. Want dan heb je een theoloog die uit Duitsland komt, dus die de Reformatie tot zich genomen heeft; iemand die intellectueel gezien briljant is, die zich de Europese denkgeschiedenis eigen heeft gemaakt tot en met de moderne tijd; en iemand is die voluit vanuit de Schrift theologiseert.'

Terug naar het proefschrift: Interessant zijn de observaties van Newman over het gevaar van de preek als event. Deze prediking is zo gericht op de emotionele prikkel, en ze heeft vaak een korstondig effect, maar ze bewerkstelligt een diepe ongevoeligheid, schrijf je. Steeds sterkere prikkels zullen nodig zijn om het beoogde effect nog te bereiken, tot het niet meer lukt.

Hoe taxeert u in dit licht de emotionele en appellerende prediking die in evangelicale kring gangbaar is? Is dat, om met Newman te spreken, een legitiem ingaan op het 'impressionabel zijn van de mens van vandaag'? Of is het 'een voorstadium voor een nog diepere ongevoeligheid'?

'Laten we voorop stellen dat evangelischen met deze wijze van preken toch jonge mensen aan zich weten te binden. Je moet altijd bereid zijn om van het goede te leren. Ik heb alleen grote aarzelingen of hun initiatieven de kerk verder helpen. Door de velen afsplitsingen verbrokkelt de kerk. Je krijgt allemaal groepjes die weinig onderling verband hebben, die ook uit elkaar gaan vallen, zoals twee jaar geleden met de Doorbrekers. Hier vlakbij, in Veenendaal is Kees Kraayenoord voorganger van een evangelische gemeente die groeit als kool. Ik vraag me wel af hoe zich dat verder ontwikkelt. In zo'n context van één voorganger, in de spotlights, ontstaat een nieuw type paus, wat denk ik niet het prettigste soort is. Je hebt al medelijden met de Rooms-katholieke pausen die zoveel verering naar zich toekrijgen. Hoe houden ze zich staande? Dat kan alleen door een intensief gebedsleven. En er speelt nog iets anders mee, zoals een collega me laatst zei: de Rooms-katholieke kerk kan zulke grote mensen voortbrengen als Benedictus, doordat zij zich eerst helemaal aan het systeem hebben onderworpen. Ze zijn groot geworden binnen het systeem en zijn langs deze weg van betekenis geworden. Dat zie je niet bij evangelischen. Die beginnen hun eigen systeem en worden daarin groot. Hoe kun je dan je nederigheid bewaren?'

Ze zitten op de punt van hun eigen pyramide.

Ja, en ze hebben eigenlijk nauwelijks kennis van de Europese geschiedenis, terwijl zo'n Benedictus daarin is doorkneed. Zulke intellectuele bagage maakt je ook al een stuk bescheidener. Evangelische pausen worden niet gehinderd door zulke kennis.'

Maar het emotionele, appelerende van hun prediking wilt u wel van hen overnemen.

'Dat is een sterk punt, al kun je je inderdaad afvragen of het niet een voorstadium is van een nieuwe ongevoeligheid. Wat wordt er in de preek overgedragen? Het bloed van het kruis is nodig voor de afwassing van je zonden. Heb je dan ook het evangelie gebracht? Je bewerkstelligt dat allerlei christenen zich in hun eigen kamertje aan het kruis vastklampen, maar ze missen ten ene male het besef dat er een kerk is in de wereld, met een bepaalde bedoeling. Dat de wereldgeschiedenis een bepaalde gang neemt en dat de kerk daar een plek in heeft.

Omdat dat tastbare van de kerk ontbreekt, kan het zijn dat er vandaag iemand op het podium staat die dingen zegt die jou raken, maar dat je over drie jaar ontdekt dat er twee hallen verderop iemand preekt die je nog meer raakt. Dan ga je daarheen, omdat je eigenlijk naar je eigen gevoelens op zoek bent.

Het gevaar van de traditionele protestantse gemeenten is dat het er soms erg rationeel aan toe kan gaan. Ik denk dat ik er zelf zeker een verkeerde gevoeligheid voor heb om te rationeel te preken. Je moet toch het hart zien te raken. Dat punt verbindt de evangelische beweging met het bevindelijke; dat is een sterk punt van onze traditie.'

Per saldo uit u scherpe kritiek in de richting van evangelische initiatieven. Vindt u dat er vanuit de kerk helderder stelling moeten worden genomen, tegenover allerlei evangelische voormannen die 'voor zichzelf beginnen'?

'Newman zegt ergens: soms zit er in de ontwikkeling een verborgen gebrek dat pas in de loop van de tijd openbaar komt. Dat is volgens mij nu wat je in het protestantisme ziet gebeuren. De Reformatie heeft gezegd: Waar het Woord is, daar is de kerk. Maar dan ben je in het gesprek met evangelischen verkocht. Want waar het Woord is, daar is de kerk. Ook in eigen huis hebben we als PKN dat probleem. In 2004 is de Hervormde kerk opgeheven. Daarmee is de continuïteit met de kerk der vaders, waarin je nog iets proefde van het katholieke, verbroken. Wie heeft er nou een historisch gevoel dat de PKN de kerk is? Die mag opstaan wat mij betreft.'

Dit klinkt haast alsof we bij een 'hersteld hervormde' dominee op bezoek zijn.

'Hoe je het wendt of keert, er is iets omgezet. Harmen van Wijnen zei in een gesprek naar aanleiding van zijn dissertatie: jongeren zijn wel met het evangelie bezig, maar met de kerk hebben ze niets. In Rooms-katholieke kring zal je dat niet zo gauw vinden. Daar hebben jongeren iets of niks met de kerk, maar dat je iets náást de kerk gaat doen, dat zul je daar niet zo snel zien gebeuren. Waarom niet? Omdat daar ook in de prediking de kerk altijd aanwezig is. Hier wordt het evangelie verkondigd, wij bedienen de sacramenten. Het heeft te maken met een soort zelfbewustzijn van de kerk. De Hervormde kerk heeft dat ook heel lang gehad, en terecht, maar de PKN heeft dat niet meer.

Het is misschien al fout gegaan bij de Kerkorde van 1951, toen de Hervormde kerk een gestalte werd genoemd. Dat was al een relativering, want er zijn dan immers meerdere gestalten. Uiteindelijk moet het protestantisme erkennen dat er meerdere gestalten zijn, al vanaf de zestiende eeuw. Er is geen historische gestalte, want 'waar het Woord is, is de kerk'.

Dat resulteert onvermijdelijk in verbrokkeling.

Ja, daarom denk ik dat de oplossing is dat we ons op Rome richten. Dat is een historische kerk met de continuïteit van eeuwen. En dat vind ik nu een van die oordelen, die vallen in de geschiedenis: wat zie je in de twintigste eeuw gebeuren? Dat die rooms-katholieke kerk een enorme ontwikkeling doormaakt en allerlei goeie dingen van de Reformatie in zich opneemt en een aantal eminente pausen op rij heeft gekend. Is het niet verwonderlijk dat, waar het protestantisme verbrokkelt en het Rooms-katholicisme met diezelfde secularisatie te maken heeft, er uitnemende theologen aan het roer hebben gestaan? Benedictus, en daarvoor Johannes Paulus II. In '97 kwam de paus in Cuba, een atheïstisch land. Hij stapte de vliegtuigtrap af, kuste het asfalt, liep naar de microfoon en hij riep de Cubaanse jeugd op hun hart te geven aan Christus. Dat is in de katholieke kerk in de twintigste eeuw.'

En wat bedoelt u concreet met uw pleidooi om ons te oriënteren op Rome? Tot waar voegt u de daad bij het woord?

'In mijn dissertatie wilde ik geen blauwdruk geven, als zouden we allemaal Rooms-katholiek moeten worden. Dat is me te kort door de bocht. Maar het begint denk ik met oriëntatie: zie toch wat er in die kerk gebeurt.'

Dat wordt vaker door protestantse theologen gezegd – en zeker niet door de minste.

'Ja, maar is het de kerkelijke lijn? Nee, de kerkelijke lijn is dat we ons veel meer richten op de evangelicalen, ontmoetingen met pinksterbroeders, etc. De kerkelijke lijn is dat onze nieuwe scriba in interviews nauwelijks kleur bekent. Bleek. Maar ja, hij moet ook een hele kar met kikkers te vriend houden; dan kan er ook weinig. Dat mis je nou volkomen in de Rooms-katholieke kerk, daar is de leiding heel uitgesproken en krachtig. Een van de laatste encyclieken van Fransiscus over de ecologie, wordt door de halve wereld gelezen. Daarin heeft hij het ook over abortus en relativismen en over het waarheidsbegrip. Ik zie momenteel maar één kerk die in staat is om dit soort dingen met gezag te doen.'

Welk signaal zou u dan vanuit de protestantse hoek willen horen?

'De leiding van de kerk zou elke encycliek die verschijnt moeten bestuderen en erop reageren, daarmee in gesprek gaan. Laten er gesprekskringen worden georganiseerd over publicaties uit Rooms-katholieke kring, bijvoorbeeld over het Verzameld Werk van Benedictus. In sommige protestantse kringen klinkt slechts de mantra 'Rome is niet veranderd'. Hebben die mensen dan hun ogen in hun zak?'

Het is wachten op de grote geloofsgreep...

'Terugkeren naar de ene concrete, tastbare kerk. En het wordt ons heel makkelijk gemaakt, want Rome toont zich op een manier die, vind ik, adembenemend is.'

Dit pleidooi staat ook ver af van alle pogingen die er op protestants erf worden ondernomen om te komen tot een nationale synode.

'Je kunt op de vingers natellen wat daar uit gaat komen. Een nationale synode van allerlei protestanten, die het ergens eens moeten gaan worden. Probeer het maar eens. Je ziet ook hoe dat het leidt tot onverkwikkelijke discussies. Er zit geen power in, geen betoning van geestkracht. Dat vind ik nu in Rome wel. En dat gaat niet over de plaatselijke parochies, die kunnen heel uitgeblust zijn en bisschoppen kunnen uitgeblust zijn.'

Om even te zwijven over de top van de Rooms-katholieke kerk hier te lande...

'We hebben hele respectabele bisschoppen hoor. Maar er zijn ook mindere pausen geweest natuurlijk. Ik vind het mooie in de Rooms-katholieke kerk dat gewoon het gezag wat er is aanvaardt. Deze leiders krijg je van God.'

Proeft u veel openheid voor uw pleidooi binnen de protestantse kerk?

'Ik merk dat mensen hunkeren naar een kerk. Dat is echt zo. Niet naar een eigen clubje, zoals de refobaptisten hier in het dorp, maar een kerk, onderdeel van het wereldwijde geheel. W. Aalders schreef jaren geleden al over 'het verlangen naar een gezag boven mij'. Veel hervormden zijn diep in hun hart kerkelijke mensen. Ze zeggen: een kerk is over je gesteld, die heeft iets over jou te zeggen, ook over je persoonlijk leven. Je mag die kerk wel tegenspreken, maar uiteindelijk doe je wel wat ze zegt, want ze is de kerk. Dat is ook erg samenbindend, in deze tijd waarin ieder graag zijn eigen zin doet.'

Zojuist hadden we het over het spreken over schuld – daar lijkt een taboe op te rusten. Dit lijkt ook een taboe, want je zult vandaag de dag toch weinig mensen tegenkomen die zeggen dat ze behoefte hebben aan gezag. De politiek, de politie-agent, de onderwijzer – op elk niveau zie je eerder het deconstrueren van gezag. U zegt: daaronder sluimert het verlangen naar waarachtig gezag.

Absoluut. Jurriën Rood schreef een boek over gezag, na een onderzoek bij de politie, dat je gezag niet kunt afdwingen, het moet geschonken worden. Je kent gezag toe aan iemand, bijvoorbeeld de agent.'

Die moet het verwerven.

'Nee, zelfs dat niet, je moet het schénken. Want bij verwerven ligt de opdracht bij de agent. Natuurlijk heeft die ook een opdracht. Hij of zij moet goed communiceren en moet durven optreden als het nodig is; dat zijn volgens Rood twee factoren die vanuit het oogpunt van de sociologie belangrijk zijn bij gezag. Ergens gelden die punten ook voor een kerk. Als een kerk zo bleek is als de PKN, dan treedt ie niet op en verwerft ze ook geen gezag. Een samenleving is gebaat bij gezag. Er moeten mensen zijn die het roer nemen en zeggen wat er moet gebeuren. Dat is in de kerk ook zo.'

Het ingewikkelde is dus dat mensen dat gezag in Veenendaal schenken aan Kees Kraayenoord en niet aan de dominee van de Hervormde gemeente.

'Ja, maar na een aantal jaren ontdekken die mensen dat dit het niet is, en dan gaan ze naar een volgende. Vroeg of laat komt dan het moment dat ze denken: zal ik maar helemaal geen gezag meer aan iemand schenken? Ulf Ekman, de charismatische voorganger uit Zweden, heeft ook voor zo'n punt heeft gestaan, maar koos uiteindelijk voor Rome. Na een lange weg van toewending naar het subject ben je dan terug bij af. Weer bij Rome.'

Het kan niet anders of dat verlangen naar een kerk met gezag, moet u ook parten spelen op de preekstoel. Hoe werkt dat? Denkt u soms niet: was ik maar in dienst van een kerk met gezag!?

Nou ja, je moet Gods Woord uitleggen. Op het moment dat je op de preekstoel staat, dat is ook bij een goede bisschop of een priester zo, dan is het gezag denk ik allereerst wat je hebt in je woord wat je verkondigt. Als je alleen maar leunt op de paus in Rome, terwijl je zelf gewoon een flutverhaaltje hebt, ja, dat kan niet. Er zit ook in natuurlijk gewoon de kracht van de Reformatie dat het Woord moet worden uitgelegd, het moet aan het hart worden gebracht. Dat blijft gewoon voor iedere dominee, hoe hoogkerkelijk of hoe laagkerkelijk hij ook is, dat blijft denkt ik de opdracht. Het probleem is natuurlijk wel, vind ik zelf lastig, als je manco's in onze kerk aan de orde wil stellen. Dat doe ik maar heel mondjesmaat en nu wordt dat steeds moeilijker nu ik me zo openlijk uitgesproken heb, want ik wil de gemeente ook niet in de gordijnen jagen, van ja, hij is bezig ons richting Rome te bewegen. Dat is een lastig punt. Ook over de sacramenten, hoe verkondig je die. Ik heb de neiging wat tegen het katholieke aan te zitten en ik denk dat daar ook binnen de hervormde traditie wel ruimte voor is om daar wat speling in te hebben, maar daar zitten wel lastige punten.

Wat betekent dat concreet dan? Je zegt, dichter tegen Rome aan te zitten?

Nou, dat de doop meer is dan belofte, dat is bijvoorbeeld een punt.

Namelijk?

Daadwerkelijke inlijving in het lichaam van Christus, met de mogelijkheid dat je door je levenswandel eruit verdwijnt. Dus de volharding van de heilige, dat komt op een nieuwe manier dan naar voren denk ik. Je bent al in dat lichaam, maar volhard jij ook om daarin te blijven, of kun je toch afvallen. Dat is denk ik een andere benadering dan over het algemeen in de PKN geprekeerd zal worden.

Of wat Van de Beek laatst, laatst hoorde ik hem zeggen: je kunt iemand niet ontdopen. Dat zou dan de consequentie zijn.

24:59

Nee, ontdopen kun je niet, maar er komt wel een laatste oordeel. En in dat opzicht denk ik, Van de Beek heeft volgens mij weleens zoiets van als je gedoopt bent, dan ben je binnen. Dat is volgens mij niet de bijbelse lijn denk ik, maar goed, dat denk ik dan als dominee en uiteindelijk moet je natuurlijk volgen wat de kerk erover zegt.

VN550276

Gezag dat je krijgt dus, dat gebeurt dus wel of niet en dat ??0:07 predikant. Gezag zit voor een deel ook in kwaliteit, in uitleg en in het aan het hart kunnen brengen. Wat ik, dat is meer bijna een persoonlijke vraag, maar dat vind ik toch wel boeiend, Newman zegt, het heeft ook met mijn heil te maken dat ik terugkeer. Dat vind ik ook mooi, dat het geen spelletje is, het gaat ergens om.

Dat snap ik niet helemaal.

Newman zegt volgens mij, het gaat om mijn behoud, of ik wel of niet terugkeer naar de katholieke kerk. Dat was doorslaggevend in zijn keuze om terug te keren. Dat neemt het even uit het spel van strategie, is het goed voor de kerk dat we dit en dat, dat redt het niet.

Of gaan we een kerk verderop. Nee.

Die scherpte, herken je dat of niet?

Ja, dan moet je wel bedenken dat Newman zegt in zijn grammar, zegt hij: Egothism is true modesty. Als je begint bij jezelf, dat is ware bescheidenheid, hij zal dat niet opleggen aan een ander. En dat zie je ook in zijn latere brieven, als hij zo 70, 80 is, dat hij natuurlijk erkent, er zijn genoeg mensen buiten de katholieke kerk die ook zalig worden. Al zijn vrienden uit de Oxford movement die niet meegingen naar Rome bijvoorbeeld. Maar hij heeft sterk het gevoel gehad, het is mijn opdracht, als ik zalig wil worden, dan zal ik naar Rome moeten gaan. Zoals hij ook al jong het besef had, het is mijn opdracht ongetrouwd te blijven. In onze tijd wordt dat meteen verbonden, hij was homo, daar is niks van te vinden, helemaal niks van te vinden in zijn brieven, helemaal niks, terwijl, ik heb daar een stuk of vijftien van zijn delen staan, maar hij heeft 33 boeken vol met brieven geschreven. Roeping: ik moet ongetrouwd blijven. Roeping: ik moet naar Rome toe. Dat zijn natuurlijk geen bewijzen of zo,

maar dat geeft wel een soort ernst ook aan zijn hele theologie, als je dan kijkt wat het uitgewerkt heeft in de kerk, dat is voor mij ook weer een aanwijzing, ja, er is met Rome echt iets aan de hand. En dat vind ik ook mooi met die kennisleer van Newman, dat hij zegt van ja, onze zekerheid is vaak niet gebaseerd op duidelijke bewijzen, maar op heel veel aanwijzingen of waarschijnlijkheden. Dat vind ik nou met Rome ook, al die aanwijzingen en die waarschijnlijkheden van Rome, een hele oude kerk, maakt een spectaculaire ontwikkeling door in de twintigste eeuw, heeft indrukwekkende pausen, heeft kans gezien een wereldwijde eenheid te bewaren in het christendom. Daartegenover de verbrokkeling van het protestantisme, de zwakheid van het protestantisme. De tijdgeest die tendeert naar dat individuele expressie. Zijn dat allemaal niet aanwijzingen, waarschijnlijkheden, die met elkaar tot een ferme zekerheid leiden, willen we het evangelie bewaren voor deze wereld, dan moeten we ons vastklampen aan Rome om zomaar te zeggen, dat idee.

3:09

Je bent er goed voor gevangen.

En tegelijkertijd denk ik het bijna harde oordeel, de Reformatie is een dode tak geworden, of niet?

Die maak ik niet volgens mij in mijn dissertatie.

Nee, dat zou ik ook moeten lezen, maar ik krijg wel...

Dat vind je te hoogmoedig?

Nou ja, ik ben, zelf heb ik het geloof mogen ontvangen in die tak, dus dan kan ie niet dood zijn, als ik even bij mezelf vandaan vertrek dan weer, dan kan ie niet dood zijn, nee.

Maar dat is hetzelfde als je over Kees Kraayenoord, dan kun je daar ook bijna niets meer over zeggen.

Nee, maar dus daarom heb ik de neiging om dus het positieve ervan te willen zien. Er zijn daar mensen ongetwijfeld die straks zullen gaan afhaken, een grote groep misschien zelfs, maar er zijn ook mensen ongetwijfeld die daar het geloof bewaren. Maar als ik naar de tendens kijk in het protestantisme, dan zie ik, dit is alleen maar een versnelling van het destructieve beginsel wat er vanaf het begin van de Reformatie ingezet heeft, dat je uiteindelijk gewoon je eigen club kiest.

En dat is kwalijk, dat is niet goed.

4:12

Nee, voor mij is het nieuwe testament en eigenlijk de hele bijbel denk ik heeft wel iets van de eenheid. Door de zonde is de verdeeldheid, de verscheurdheid, de mens die van God afvalt, Adam en Eva die elkaar de schuld gaan geven. En als je dan naar de beeldspraak kijkt in het nieuwe testament, lichaam, volk, "Ik bid u Vader, dat zij een zijn zoals wij een zijn", zoals Vader, Zoon en Geest een zijn, ja, dat is een hele sterke eenheid denk ik.

Maar dat trekt het dus ook in theologische termen als schuld. Dat destructieve beginsel dat vanaf het begin van de Reformatie zit en daarmee dus, als je dat contrasteert met de eenheid die er in de centrale bijbelse metaforen zit over het volk van God, dat maakt het alleen maar ernstiger.

Ja en dat kan ik natuurlijk wel makkelijker zeggen, omdat ik een Rome zie wat zich heel erg aantrekkelijk, aantrekkelijk is ook een subjectieve categorie natuurlijk, maar waarvan je ziet Rome zoekt de bijbel, Rome verkondigt het evangelie in de wereld, Rome bewaart de eenheid, terwijl natuurlijk de zestiende eeuw Rome voor een flink deel een chaos was, dus ik wil ook geen hard oordeel vellen over de reformatoren, van ze hebben een levende kerk verlaten. Ja, ze hebben wel een levende kerk verlaten, dat zegt Noordmans uiteindelijk ook zelfs. Hij zegt, wij hebben het besef dat onze voorvaders geen dode kerk verlieten toen ze in de zestiende eeuw wegtrokken. Wij blijven natuurlijk vaak hangen, het RD ook, blijft hangen in die strijd van de zestiende eeuw, ja, maar we leven in de 21e eeuw, nu zie je een heel ander Rome, zie je een heel ander protestantisme, zie je een heel ander Europa wat hevig gesecculariseerd is, waar de boze geesten wachten tot ze het lege huis kunnen bevangen. Wie zou nu in staat zijn om dat te keren, want de kerk is ook niet in staat, maar wat valt nu op in deze tijd. Dan valt mij de kracht van Rome op. Bij alle secularisatie die je ook in de parochies in Nederland ziet, dan valt toch ergens de kracht van Rome valt me op. In de encyclieken, in het optreden van de paus.

Heb jij nog dringende vragen?

VN550277

...alles op jouw schouders komt, of op jouw ziel, maar dat je het ergens ook, uit handen geven is het woord niet, maar wel...

Het hangt niet af van jouw gesleur en gedoe, het winterwerk en met al zijn activiteiten.

Ik had een collega van de Nederlands Gereformeerde kerk, in Loosdrecht. die zat heel sterk tegen het evangelische ook aan ???:20 die raakte overspannen en hij ging op zondag naar kleine hervormde dorpskerkjes, ging hij onder het gehoor zitten, iets van die rust toch van zo'n oud gebouw. Ik denk ja, zouden mensen van Mozaiek dat nou ook hebben. Die hebben nou een kathedraal neergezet, zo'n hele grote bedrijfshal die ook doordeweeks voor andere dingen wordt gebruikt, maar 's zondags voor Mozaiek. Zouden zij nou het gevoel hebben wat ik ook binnen heb als ik een katholieke kerk of een oude hervormde kerk binnenkom, de grote kerk van Dordrecht waar wij getrouwd zijn, ja dit is een kerk, dit omsluit mij, hier ben ik veilig, hier zijn warme kleuren van steen, van hout, hier is de eeuwen door geloofd. Zouden zij die mystiek nou ook nog kennen, of zouden ze dat kwijt zijn? Dat vraag ik me weleens af. 1:16

Ik kom uit Veenendaal.

....

Maar over die vraag, ik denk dat dat weg is. Als ik in mijn familieverband zie wat de redenen zijn die mensen aangeven om de Sionskerk, die verlaten ze dan, volledig hervormd opgevoed, HGJB, preken, juist die rust, maar ook de goeie kant van de hervormde kerk. Als

ik dan zie wat voor argumentatie ze aanvoeren en hoe ze het beu zijn, die kerk. Ik heb daar twee jaar niet over kunnen praten. Ik word namelijk woedend omdat ik voor mijn gevoel, maar ja, dat is een verkeerde kant van me, ik vind hun medeschuldig aan het overspannen maken van een collega van mij. En als ik de argumentatie hoor waarom ze hem verlaten dan is het: prediking is saai, ja zo'n man, het heeft toch ook een beetje naargeestige uitstraling. Nou ja, Kees Kraayenoord is natuurlijk lekker en leuk, verschrikkelijk! Dus op die vraag, hebben die mensen dat beseft. Nou, die kerkelijke mens, die zou weleens verdwenen kunnen zijn.

Zouden ze dat niet hebben als ze in Italië een kerkje binnenlopen of in, dat ze denken hé...

Maar de weerzin en de agressie is zo groot tegen onbegrip. Er staat zo'n man op de kansel die staat te praten wat ik niet begrijp. Bijna van: schaam je, jij moet zorgen dat ik het begrijp.

Ja precies, het subject op de troon.

3:50

Ja, op de troon, en als jij dat niet doet doe je gewoon je werk niet goed. En vervolgens ook altijd de dochter van zestien erbij, en mijn dochter begrijpt het helemaal niet meer. En dan de trigger is even als een kerkenraad niet bijvoorbeeld een nieuwe bijbelvertaling kiest, maar herziene statenvertaling, dan is het in een keer over. En dat dan, wat ik begreep, zeventig gezinnen uit de gemeente. Wij moeten dus bijna niet vragen of zij dat nog hebben, wij moeten dat bijna meer poneren denk ik, zoals Noordmants ergens ook gewoon zijn tijd vooruit is. Misschien voel jij dat niet meer, maar dat je vanuit een zelfvertrouwen praat, van dat is een verlies aan jouw kant, dat gaat je opbreken vroeg of laat, dat kun je van me aannemen of niet, maar zo denk ik erover en het zelf koesteren en erin geloven en dat mis ik heel erg onder collega's. Een zekere robuustheid dat wij in een traditie staan die ertoe doet. Als je het hebt over schuld, wij hebben dus ook een generatie die dat min of meer een beetje allemaal gezegd heeft, joh, al die moeilijke zware woorden, nee, en dan komt er iets anders. Hetzelfde als bekering, oude ik en nieuwe ik, dat zijn denk ik woorden die wel degelijk kracht hebben, maar ze zijn weggezet.

Maar dan zie je het wonderlijke dat bij mensen als die Francis Spufford en Peter Hitchens en Willem Jan Otten, die zoeken de kerk juist, want, Willem Jan Otten weet ik zeker katholiek, ik dacht Peter Hitchens en Spufford Anglicaan of ook katholiek, maar die zoeken dus toch iets van die moederlijke kerk nog, van toch wat...

Hetzelfde bij Stefan Sanders trouwens, in die stukken.

Ja, in de Trouw, heel opmerkelijk.

Ook gewoon de traditie, daar ervaar ik dan ook tussen de regels door, de moederkerk, thuiskomen.

Ik geloof ook wel dat wij die voorbeelden eruit halen, omdat die ons passen, want ondertussen loopt mijn geboortedorp leeg met Kees Kraayenoord en dat is dus echt het tegenovergestelde.

Maar hun kinderen, wat gaan die doen, de kinderen van die generatie?

Die kappen ermee.

Precies, dat bedoel ik. En ik vraag me af of die kinderen van, Willem Jan Otten was wat aan de oude kant toen hij tot geloof kwam, maar het feit dat dit soort mensen die goed nadenken, en het westen is een traditie van nadenken ook, biedt dit toch niet voor de westerse traditie en voor de westerse kerk de meeste hoop, dit soort mensen, die toch na zo'n, die ervaring van schuld de kerk opzoeken, een kerk die dit al eeuwenlang eigenlijk verkondigt.

Maar dan moet de kerk dat koesteren wat ze eeuwenlang verkondigt, anders heb je ook niks.

September 2016